

Kód:

Instrukce

Milí olympionici!

Než se pustíte do řešení samotných úloh, přečtěte si prosím pozorně následující instrukce. Před sebou máte zadání pěti úloh regionálního kola České lingvistické olympiády. Do pravého horního rohu vyplňte kód, který jste obdrželi při prezenci. Až dostanete pokyn, smíte začít řešit. Své odpovědi pište prosím čitelně přímo do zadání, poznámky na pomocných papírech nebudou při hodnocení brány v potaz. Za chybná řešení body nestrháváme.

K vypracování řešení použijte psací pomůcky, papír a veškeré své znalosti a schopnosti. Slovníky, taháky, elektronické pomůcky, jakož i skupinová práce a opisování se zapovídají. Úlohy jsou sice založeny na skutečných živých jazycích, avšak na takových, které (pravděpodobně) neznáte. Pokud je vám některý z nich znám, je to vaše výhoda, již netřeba skrývat.

Na řešení regionálního kola máte vyhrazeno *165 minut*. Přejeme vám bystrou mysl a hodně štěstí!

Organizační tým ČLO

David Burda, Vojtěch Diatka, Sára Elichová, Eliška Freibergarová, Hana Gabrielová, Zuzana Gruberová, Haštal Hapka, Vojtěch Janda, Jiří Kozlák, Michal Láznička, Michala Lvová, Tereza Maláčová, Jan Mašek, Jan Petr, Michaela Svatošová

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

1 Filipínská modlitba

(16 bodů)

Baybayin je staré filipínské písmo ze 13. století. Během španělské kolonizace Filipín bylo upraveno a používáno, dokud jej španělští kolonizátoři nenahradili latinkou. Díky této koloniální éře bylo písmo baybayin velmi dobře zdokumentováno. Znaký v baybayinu se dodnes používají na tradičních filipínských pečeti. V jazyce tagalog slovo *baybayin* znamená hláskovat, psát a slabikovat.

Níže je písmem baybayin zapsán filipínský překlad modlitby Otčenáš a její česká verze (upravená pro potřeby úlohy).

𑄆𑄃𑄆 𑄆𑄃𑄆𑄆 | 𑄆𑄃𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆
 𑄆𑄆 | 𑄆𑄃𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆𑄆
 𑄆𑄆 || 𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆𑄆
 𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆 | 𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆
 𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆 | 𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆
 𑄆𑄆𑄆 | 𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆𑄆 ||

Otče náš, jenž jsi na nebesích,
posvěť se jméno tvé,
přijď království tvé.
Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.

𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆
 𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆
 𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆
 𑄆𑄆𑄆𑄆 || 𑄆𑄆𑄆 𑄆𑄆𑄆 ||

A neuveď nás v pokušení,
ale chraň nás od všeho zlého. Amen.

V jazyce tagalog, jímž je text modlitby zapsán, znáte následující slova:

<i>tukso</i>	pokoušení
<i>langit</i>	nebe
<i>iadya</i>	ochrana
<i>ama</i>	otec
<i>sa</i>	předložka v jazyku tagalog (v, na, od...)
<i>mapasaamin</i>	přijď
<i>huwag</i>	záporka ne-
<i>loob</i>	vůle
<i>kaharian</i>	království

Úkol 1: Přeložte následující slova či slovní spojení do jazyka tagalog a zapište písmem baybayin i latinkou. V jednom z následujících slov jsou dvě možné varianty přepisu z písma baybayin do latinky, zapište tedy obě.

- (a) Amen
- (b) tvé jméno
- (c) špatné

Úkol 2: Přepište následující slova z latinky do písma baybayin. V závorkách jsou pouze pro zajímavost uvedeny jejich české překlady.

- (a) *niyog* (kokos)
- (b) *isda* (ryba)
- (c) *pulo* (ostrov)
- (d) *pagkain* (jídlo)
- (e) *hangin* (vzuch)

Úkol 3: Přepište následující slova z písma baybayin do latinky. V závorkách jsou pouze pro zajímavost uvedeny jejich české překlady.

- (a) (černá)
- (b) (banán)
- (c) (bambus)
- (d) (žába)

Autorkou úlohy je Tereza Maláčová.

2 Svahilština

(20 bodů)

Svahilština je bantuský jazyk z nigerokonžské jazykové rodiny. Mluví jí několik desítek milionů obyvatel východní Afriky. Spolu s angličtinou je považována za hlavní dorozumívací jazyk v této oblasti a v Tanzanii, Keni a Ugandě je dokonce úředním jazykem.

Níže se nachází šestnáct vět ve svahilštině spolu s jejich překlady do češtiny.

1. <i>hawasomi leo</i>	Oni dnes nestudují.
2. <i>hamzoei kusema</i>	Nezvykáte si na mluvení.
3. <i>tunapenda kula</i>	Rádi jíme.
4. <i>halali nyumbani</i>	On nespí doma.
5. <i>unapenda kusoma asubuhi</i>	Rád ráno studuješ.
6. <i>wanaweza kusema</i>	Oni umí mluvit.
7. <i>hamli nyumbani</i>	Nejíte doma.
8. <i>unakuja usiku</i>	Přicházíš v noci.
9. <i>anazoea kulala</i>	On si zvyká na spaní.
10. <i>tunakunywa</i>	Pijeme.
11. <i>hatuji asubuhi</i>	Nepřicházíme ráno.
12. <i>hawezi kunywa</i>	On neumí pít.
13. <i>wanasema</i>	Oni mluví.
14. <i>tunakuja leo</i>	Přicházíme dnes.
15. <i>unasema</i>	Mluvíš.
16. <i>hamwezi kulala</i>	Neumíte spát.

Úkol 1: Přeložte následující svahilské věty do češtiny.

17. *wanazoea kuja*
18. *mnalala leo*
19. *husemi*
20. *tunapenda kula usiku*

Úkol 2: Tyto české věty naopak přeložte do svahilštiny.

21. Spíme doma.

22. On nerad studuje.

23. Oni nepijí.

Úkol 3: Přeložte následující české věty do svahilštiny. Krátce své překlady zdůvodněte.

24. On studuje.

25. Jíte.

Poznámka: *sh* se vyslovuje jako české *š*, *ny* jako české *ň*, *j* jako *dž*, *w* se vyslovuje stejně jako v angličtině. Například slovo *kunywa* z věty 12 se tedy vysloví jako dvě slabiky.

Autorem úlohy je Jan Petr.

3 Alor-pantar

(22 bodů)

V této úloze se setkáte se čtyřmi jazyky z alor-pantarské jazykové rodiny, kterými se mluví na dvou ostrovech (Alor a Pantar) v Indonésii. Lingvistický výzkum prokázal, že jsou si příbuzné, což jinými slovy znamená, že předci dnešních mluvčích všech těchto jazyků kdysi mluvili jedním společným jazykem. Původní komunita se rozdělila na menší skupiny a spolu s tím se rozrůznily také jejich jazyky. Tento proces ovšem nebyl náhodný, ale podléhal pravidelným dílčím změnám. Srovnáním příbuzných jazyků můžeme tyto změny zpětně vysledovat a původní prajazyk do určité míry rekonstruovat.

Úkol 1: V tabulce na následující straně se na každém řádku nachází sada kognátů, tj. slov z příbuzných jazyků s podobným významem, která se vyvinula z jednoho slova v prajazyce, a přibližné překlady jejich významu do češtiny (v průběhu času totiž v některých jazycích došlo také k mírným změnám významů některých slov, což ovšem na řešení úlohy nemá vliv). Do prázdných políček doplňte následující tvary, proškrtnutá políčka nejsou pro úlohu relevantní.

tap:a, falij, supa, hip:e, mit, ati, -in:u, we:, avar, na, -ne, bu, fun, pina, mid:iij, bis, abaj, war, murui, mudij, ve, tui, fu, tapa, di, awai, -foi, ma, tifa, tuku, ad, na

Poznámka: Hlávka [ɛ] označuje samohlásku otevřenější než [e], [ɨ] je souhlávka, kterou vyslovujeme ve slově „banka“ místo „n“, ostatní hlávky se vyslovují podobně jako v češtině nebo angličtině. Znak [:] za samohláskou značí dlouhou samohlásku, za souhláskou označuje geminovanou (tedy zdvojenou či prodlouženou) souhlásku. Pomlčka před slovem (-) značí, že se tvar nevyskytuje samostatně, vždy k němu tedy musí být připojena např. nějaká předpona. Některé tvary byly pro účely úlohy mírně zjednodušeny.

západní pantar	blagar	abui	kamang	čeština
	bu		<del> </del>	<i>betelový ořech</i>
pin:i		pun		<i>držet</i>
		ne:	ne	<i>jíst/pít</i>
	-εnε		-nei	<i>jméno</i>
tuk:a	tuka		tuk	<i>krátký</i>
wai		wea		<i>krev</i>
	ɖuru	ru		<i>krysa</i>
hauwe			awoi	<i>limetka</i>
sab:a	hiba			<i>nový</i>
had:i		ara		<i>ohěň</i>
		tapei	tafe	<i>prorazit</i>
ma		mε	me:	<i>přijít</i>
	bihi	fut	<del> </del>	<i>rohož</i>
				<i>sázet</i>
baliŋ	<del> </del>		paliŋ	<i>sekýra</i>
	ipar	piei		<i>sen</i>
<del> </del>	vɛd		wati	<i>slunce</i>
hab:ɔŋ		afeŋ	<del> </del>	<i>vesnice</i>

Úkol 2: Nyní se podívejte na následující tabulku a na základě získaných znalostí označte tvary, které jsou určité chybné (každý řádek obsahuje maximálně jeden chybný tvar, ale nemusí obsahovat žádný chybný tvar).

západní pantar	blagar	abui	kamang	čeština
<del> </del>	-mudi	amur	amid	<i>chlupy</i>
na-	na-	na-	na-	<i>já</i>
take	teke	teko	<del> </del>	<i>ještěrka</i>
va	var	wi	woi	<i>kámen</i>
<del> </del>	batar	pat	patei	<i>kukuřice</i>
pi-	pi-	pi-	pi-	<i>my (inkl.)</i>
b:ai	bɛ	fe	pe	<i>prase</i>
ha-	ha-	a-	a-	<i>ty</i>
uwe	wɛri	wɛi	wai	<i>ucho</i>
<del> </del>	tɛna	tɛnɛ	iten	<i>zralý</i>

Autorkou úlohy je Michaela Svatošová.

4 Odžibvejština

(14 bodů)

Okolo Velkých jezer v Severní Americe byste mohli nalézt až 200 000 příslušníků indiánského kmene Odžibvejů. Zhruba polovina z nich jsou rodilí mluvčí algického jazyka odžibvejštiny.

Níže naleznete několik výrazů v odžibvejštině spolu s jejich překlady do češtiny, nikoliv však ve správném pořadí.

1. biiwaabiko-adaawewigamig	A. baterie
2. biiwaabiko-miikana	B. bůh
3. biiwaabikoons	C. dálnice
4. bingwi	D. drát
5. bingwii-miikana	E. dřevěná bedna
6. gichi-emikwaan	F. dřevěná lžice
7. gichi-manidoo	G. klacek
8. gichi-miikana	H. koleje
9. ishkode-bingwi	I. lék
10. ishkode-jiimaan	J. lékárna
11. ishkode-makakoons	K. magnet
12. maji-manidoo	L. naběračka
13. manidoo-biiwaabik	M. parník
14. mashkiki	N. písek
15. mashkiki-adaawewigamig	O. popel
16. mitigo-emikwaan	P. štěrková cesta
17. mitigo-makak	Q. zlý duch
18. mitigoons	R. železářství

Úkol 1: Přiřaďte k sobě odpovídající dvojice.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

Úkol 2: Přeložte následující odžibvejské výrazy do češtiny.

19. maji-mashkiki

20. mitigo-jiimaan

Úkol 3: Následující výrazy zase přeložte do odžibvejštiny.

21. obchůdek

23. velký

22. oheň

Autorem úlohy je Jan Petr.

5 Oksapmin

(16 bodů)

Jazykem oksapmin mluví asi 8 000 obyvatel údolí Tekin, které se nachází v provincii Sandaun na ostrově Papua-Nová Guinea v jihovýchodní Asii. Jméno pro jazyk i jeho mluvčí pochází z jazyka jejich západních sousedů a v přibližném překladu znamená „vodní křováci“. Sami mluvčí svoji řeč označují jednoduše jako „náš jazyk“.

Níže se nachází několik přeložených slovních spojení. Bedlivě je prozkoumejte.

kolxe tuwat	dceřino nadloktí
bes tənxe tap	dvacet jedna prasat
gwelxe dik	jedenáct nocí
itəpxe xadep	otcovo zápěstí
kat tənxe ləwatipun	osmnáct ukazováčků
xətlip tənxe ap	dvacet šest domů
kin tənxe sup	patnáct matek
xanxe bumlip	mužův prostředníček
tuwatxe itəp	devět otců
ləwatipun tənxe xan	dvacet čtyři mužů
xadepxe dik	šest nocí
amun tənxe ap	dvacet domů
xətlipxe kol	čtyři dcery
gwel tənxe kin	sedmnáct očí
xətxət tənxe tipun	dvacet sedm palců
kuxe gwel	ženina strana krku
xadep tənxe amun	dvacet dva loktů
ləwatipunxe ku	dvě ženy
tapxe nat	prasečí ucho

Úkol 1: Přeložte do češtiny.

- (a) **xətxətxe xan**
- (b) **tuwat tənxe dik**
- (c) **itəpxe bes**
- (d) **supxe kat**
- (e) **lumxe lum**

Úkol 2: Přeložte do jazyka oksapmin.

- (a) dvanáct prasat
- (b) dceřin prsteníček
- (c) dvacet tři domů
- (d) tři noci
- (e) ženin malíček

Poznámka: Hlávka [x] přibližně odpovídá českému „ch“, [ə] je neutrální samohlávka, kterou vyslovujeme například za oběma „f“, když čteme zkratku FF UK.

Autorkou úlohy je Michaela Svatošová.